

FRANCE PREŠEREN

France Prešeren, slovenski pesnik in pravnik, * 3. december 1800, Vrba na Gorenjskem, † 8. februar 1849, Kranj. France Prešeren danes velja za največjega slovenskega pesnika. Del njegove pesmi *Zdravljica*, napisane leta 1844, je besedilo državne himne Republike Slovenije. Prešeren se je rodil v kmečki družini. Po diplomi na dunajski pravni fakulteti se je vrnil v Ljubljano, kjer je deloval kot odvetnik. Tu je nastala večina njegovih pesmi, pri pisanju katerih ga je za časa svojega kratkega življenja pomembno usmerjal prijatelj Matija Čop. Prešeren je tako postal prvi Slovenec, ki se je po kakovosti svojega pisanja lahko kosal s sodobniki po Evropi, kjer je tedaj vladala romantična usmeritev. Življenjska pot pesnika, nesrečno zaljubljenega v bogato Primičevo Julijo, kateri je posvetil *Sonetni venec* (1834) in druge ljubezenske pesmi, je bila poleg te polna raznovrstnih preizkušenj. Drug za drugim so mu umirali prijatelji, kot pesnik pa za življenja ni užival priznanja, ki bi si ga zaslužil. V zadnjih letih je vedno bolj zapadal malodušju, pijači in boleznim, ki je slednjič povzročila njegovo prezgodnjo smrt.

France Prešeren se je rodil kot tretji otrok in prvi sin materi Mini, rojeni Svetina, iz Muhovčeve hiše v Žirovnici ter očetu Šimnu, po domače Ribičevemu iz Vrbe na Gorenjskem. Njihova kmetija je bila ugledna in trdna, zato so si lahko privoščili, da so Franceta, ki je že kot otrok kazal izjemno nadarjenost, poslali v šole. K temu je veliko pripomoglo materino prigovarjanje, saj je bila sama dobro šolana za tedanje kmečko žensko, zato se je zavedala pomena izobrazbe, želela pa si je tudi, da bi njen sin postal duhovnik. France je šolanje začel leta 1808 pri svojem stricu, duhovniku na Kopanju pri Grosupljem, od leta 1810 pa je obiskoval ljudsko šolo v Ribnici, kjer je bil kot odličnjak zapisan v zlato knjigo. Izobraževanje je od leta 1812 nadaljeval v Ljubljani, kjer je leta 1813 začel obiskovati gimnazijo. Po končani gimnaziji je v Ljubljani zaključil še dva letnika tedanje »filozofije«, nekakšne priprave na univerzitetno šolanje. Nato je odpotoval na Dunaj, kjer je želel študirati pravo. Tretji letnik filozofije, katerega je moral izdelati za začetek študija, je končal leta 1821 že na Dunaju. Naslednjega leta se je vpisal na dunajsko pravno fakulteto. Pri izbiri študija je prišlo do spora s starši, saj je mati želela, da bi postal duhovnik. Prešeren je pri odločitvi vztrajal, čeprav so mu domači in strici duhovniki, ki so ga gmotno podpirali, odtegovali denarno pomoč. Kljub temu mu je uspelo nekako shajati, saj je bil Knafljev štipendist, še vedno mu je pomagal stric Jožef, denar pa si je služil tudi kot domači učitelj v Klinkowströmovemu zavodu za katoliško mladino. To službo je Prešeren moral zapustiti zaradi svoje svobodomiselnosti. Med počitnicami se je vračal v domovino. Obiskoval je strice, leta 1824 pa se je v Ljubljani zaljubil v gostilničarsko hčer Dolenčevo Zaliko.

Leta 1828 je dokončal študije in poleti odpotoval na Moravsko, nato pa se je vrnil v Ljubljano, kjer je pri odvetniku Leopoldu Baumgartnerju nastopil svojo prvo službo kot odvetniški pripravnik. Naslednjega leta je sprejel še neplačano delovno mesto pri državnem uradu.

V Ljubljani se je Prešeren tesno navezal na profesorja in knjižničarja Matijo Čopa, rojaka iz Žirovnice, ki je dodobra poznal tedanje romantično književnost in miselnost. Bil je nadvse izobražen, saj je govoril 19 jezikov. Leta 1832 je Prešeren v Celovcu opravil sodno-odvetniški izpit, vendar ne z odliko, saj je tedaj že zapadel v prvo življenjsko krizo. Njihov spor zaradi nasprotnih mnenj glede nadaljnega razvoja slovenske književnosti (čbeličarji s Prešernom in Čopom so se zavzemali za visoko književnost v slovenskem jeziku, janzenisti pa za književnost, osnovano na ljudskem slovstvu po zgledu Srbov, posebno Vuka Karadžića, ki ga je cenil Kopitar), je črkarska pravda, ki se je tedaj odvijala, še

poglobila. Zahtevi, naj ima v črkopisu vsak glas svojo črko, ki jo je Kopitar kot nasprotnik tedanje pisave bohoričice podal v svoji slovnici, sta sledila slovničarja Franc Serafin Metelko in Peter Dajnko, ki sta objavila vsak svojo različico novega črkopisa, imenovani metelčica in dajnčica [1]. Pisavi sta bili neprimerni in prezapleteni, metelčica [2] še bolj kot dajnčica [3], saj jo je sestavljalo preveč zapletenih in nepotrebnih črk, prevzetih tudi iz cirilice. Metelčica je bila tako z zakonom prepovedana leta 1833, dajnčica, ki se je delno uveljavila na Štajerskem, pa v letih 1838/39. Prešeren je v abecedno vojno posegel s pesmimi, denimo Sonetom o kaši. 6. aprila 1833 je Prešeren v trnovski cerkvi zagledal Julijo Primic, hčerko iz bogate ljubljanske družine, in se vanjo zaljubil. Ta ljubezen je močno vplivala na pesnikovo nadaljnje življenje in ustvarjanje. Naslednjega leta, 1834, je postal odvetniški pripravnik pri starem prijatelju Blažu Crobathu. Večkrat je zaprosil za samostojno odvetniško mesto, vendar so mu avstrijske oblasti prošnje vedno znova zavračale, saj je bil zaradi svoje svobodomiselnosti označen kot politično sumljiv. Prešeren je v naslednjih letih doživel veliko udarcev, ki so močno zaznamovali njegovo nadaljnje življenje in ustvarjanje. Julija njegove ljubezni ni sprejela. Leta 1835 je umrl Prešernov stric Jožef, ki ga je vedno podpiral. Poleg tega je poleti v Savi utonil prijatelj Čop, kar je Prešerna zelo prizadelo. Njegovo smrt je očitil tudi sebi - žal mu je bilo, da ni odšel z njim na kopanje, saj je bil mnenja, da bi ga bil lahko rešil - čeprav tudi sam ni znal plavati. Prijatelju je posvetil več pesmi, med drugim tudi pesnitev Krst pri Savici. V teh letih (okrog 1837) se je zapletel z Ano Jelovšek, revno služabnico pri Crobathovih, ki je bila tedaj še mladoletna. Rodila mu je tri otroke - Terezijo (15. oktober 1839 - 14. maj 1840), Ernestino (18. december 1842 - 3. december 1917) in Franca (18. september 1845 - 17. avgust 1855). Zveza se ni poglobila, saj neizobražena Ana verjetno ni bila sposobna dojemati Prešernovega pesniškega pogleda na svet in življenje. Leta 1839 se je domov vrnil Prešernov stari prijatelj Andrej Smole, ki je zdoma odšel zaradi dolgov in velik del življenja preživel v tujini. Dokaj opešan, čemur je botrovalo tudi nemirno ter boemsko življenje, se je naselil na gradu Prežek na Dolenjskem. Prešeren ga je pogosto obiskoval, skupaj sta izdajala knjige (denimo pesmi Valentina Vodnika in Matička se ženi Antona Tomaža Linharta), načrtovala pa sta tudi nov časopis, katerega rojstvo pa je zadrževala cenzura. Smole je umrl leta 1840 na praznovanju svojega godu v Prešernovi prisotnosti. Zaradi številnih izgub in neuslišane ljubezni do Julije je Prešeren zapadal v hudo krizo. Vdajal se je alkoholu in postajal čedalje bolj ravnodušen. Bil je osamljen, uteho je iskal v gostilnah in postal znan po priložnostnih kvantaških pesmih, ki so bile izjemno duhovite. Niti pri Ani ni našel tolažbe, njegova pesniška ustvarjalnost pa je pešala. Tudi telesno se je zanemarjal, kar zagotovo ni pripomoglo k odobritvi ene od njegovih številnih prošenj za samostojno odvetniško mesto. Znova se je nesrečno zaljubil, tokrat v Jerico Podboj, hčerko gostilničarke Metke, v katere lokal je redno zahajal..

Leta 1846 je bila končno odobrena tudi Prešernova prošnja - šesta po vrsti - za odvetniško mesto. Tokrat ni zaprosil za odprtje pisarne v Ljubljani, temveč za mesto v Postojni ali v Kranju. Oblast se je odločila, da ga namesti v Kranj, kamor se je preselil še jeseni. Večjega premoženja Prešeren ni imel. Denar mu je pomenil veliko takrat, ko ga ni imel. Bil je izreden človek, četudi se je skozi življenje večkrat težko prebijal, je vedno poskrbel za reveže.